

DIDAKTIČNA LITERATURA ZA VIOLINO DUŠANA VODIŠKA:
PREPOZNAVANOST IN UPORABA MED UČITELJI VIOLINE
TER VIOLE V GLASBENIH ŠOLAH V SLOVENIJI
*PEDAGOGICAL LITERATURE FOR VIOLIN BY DUŠAN VODIŠEK:
RECOGNITION AND USE AMONG VIOLIN
AND VIOLA TEACHERS IN MUSIC SCHOOLS IN SLOVENIA*

STANKA DOKUZOVA

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

stanka.dokuzova@guest.arnes.si

Izvleček: Didaktična literatura Dušana Vodiška pomembno bogati in oblikuje didaktično literaturo za violino v Sloveniji. Na vzorcu 62 učiteljev violine in viole iz vseh slovenskih regij smo ugotovili, da učitelji (49 %) v večji meri poznajo zgodnjo didaktično literaturo, izdano med letoma 1966 in 1974, medtem ko 26 % učiteljev pozna literaturo, ki je izšla po letu 2000. Ugotovili smo tudi, da med učitelji obstajajo razlike v poznavanju Vodiškove didaktične literature glede na njihovo število let poučevanja. Rezultati raziskave so pokazali, da se uporabnost Vodiškove literature v slovenski violinski pedagogiki odraža na področju otroških skladb za violino in klavir, mladinskih skladb za violino in klavir ter pouka začetnikov na violini.

Ključne besede: Dušan Vodišek, pouk violine, učbeniška literatura za violino, poznavanje in uporaba Vodiškove didaktične literature, kvantitativna raziskava.

Abstract: The pedagogical literature of Dušan Vodišek significantly enriches and shapes the pedagogical literature for violin in Slovenia. Based on a sample of 62 violin and viola teachers from all Slovenian regions, we ascertained that teachers (49%) are familiar to a greater extent with early didactic literature published between 1966 and 1974, while 26% of teachers are familiar with literature published after 2000. We also ascertained that among teachers, there are differences in knowledge of Vodišek's didactic literature according to their number of years of teaching. The results of the research showed that the usefulness of Vodišek's literature in Slovenian violin education is reflected in the field of children's compositions for violin and piano, youth compositions for violin and piano, and violin lessons for beginners.

Keywords: Dušan Vodišek, violin lessons, textbook literature for violin, knowledge and use of Vodišek's didactic literature, quantitative research.

Obdobje po drugi svetovni vojni, začenši z letom 1943, ko je izšla prva izdaja *Violinske šole* Frana Staniča, pa do leta 1974, ko je izšla violinska začetnica *Žiga-žaga* (Vodišek in Šurbek, 1974), predstavlja intenziven čas ustvarjanja nove didaktične literature za violino v slovenskem jeziku. V tem plodnem in ustvarjalnem obdobju naštejemo 21 novih naslovov, ki so jih violinski pedagogi izdali za pouk violine na nižji stopnji glasbenega izobraže-

vanja (violinske šole, etude za violino, skladbe za klavir in violino, koncerte za violino in klavir, skladbe za komorne zasedbe z godali in teoretična dela, namenjena poučevanju violine). Po kronološkem vrstnem redu si sledijo: *Violinska šola* (Stanič, 1943; 1951; 1965); teoretično delo *Tehnika loka* (Rupel, 1949); *Melodične etude: I. del; prva lega* (Stanič, 1950a, 1961); *Melodične etude: II. del; Zv. A: lege* (Stanič, 1950b), *Melodične etude: II. del; Zv. B: menjava leg* (Stanič, 1950c); *Malim violinistom. 1: devet skladbic za violino in klavir* (Stanič, 1957a); *Malim violinistom. 2, violinski koncert v D-duru* (Stanič, 1957b); *Malim violinistom. 3, violinski koncert v starem slogu* (Stanič, 1958a); *Malim violinistom. 4, concertino breve za violino in godalni orkester* (Stanič, 1958b); instruktivna zbirka skladb za 1. in 2. razrede nižjih glasbenih šol *Mamici v radost* (Pfeifer in Tercelj, 1958); zbirka skladb za violino in klavir za nižje razrede *Mladi violinist, 1. zvezek* (Rupel, 1958a) in *Mladi violinist, 2. zvezek* (Rupel, 1958b); *Malim violinistom. 5, violina in klavir* (Stanič, 1959); *Štiri strune. Del 1: otroške skladbe za violino in klavir* (Vodišek in Rančigaj, 1966); *Štiri strune. Del 2: mladinske skladbe za violino in klavir* (Vodišek in Rančigaj, 1967); *Violinska šola I* (Skalar, 1968a); *Violinska šola II* (Skalar, 1968b); *Melodične etude za violino s spremljavo klavirja: III. del* (Stanič, 1969); *Lahke skladbe za violino in klavir* (Skalar, 1970); *40 lahkih etud za violino* (Skalar, 1972); teoretično delo *Menjava lege na violini* (Vodišek, 1973) in violinska začetnica *Žiga-žaga: skladbe za violinista – začetnika* (Vodišek in Šurbek, 1974).

To tridesetletno obdobje lahko opredelimo kot eno zaokroženo celoto, in sicer iz dveh razlogov. Prvi razlog je v dejstvu, da so mnoga izmed naštetih gradiv v času svojega nastanka učiteljem violine v veliki meri predstavljala temeljno didaktično literaturo pri pouku violine. Drugi razlog pa prepoznamo v intenzivnosti izdaj novih didaktičnih del tega obdobja, saj je le šest violinistov in pedagogov – Stanič, Rupel, Pfeifer, Tercelj, Skalar in Vodišek – prispevalo takšno veliko število novih naslovov didaktične literature za violino. Nekaj let kasneje, v letih 1982 in 1983, je izšla zbirka mladinskih skladb za violino in klavir v treh zvezkih z naslovom *Slovenski skladatelji mladim violinistom*, katere pobudnik je bil violinist in pedagog Tomaž Lorenz (1982, 1983a, 1983b). Za tem pa pri izdaji novih didaktičnih naslovov violinske pedagoške literature zasledimo daljši časovni premor, vse do leta 2000. Takrat so najprej izšle skladbe za komorno igro in godalni orkester *Slovenske narodne in otroške* (Vodišek, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e); nato učbenik za pouk začetnikov v treh delih *Vesela violina: šola za violino; 1. zvezek* (Kolman, 2005a), *Vesela violina: šola za violino; 2. zvezek* (Kolman, 2005b), *Vesela violina: šola za violino; 3. zvezek* (Kolman, 2007); leta 2006 je izšel učbenik za začetnike na violini *Prvi koraki* (Repše, 2006); učbenik za učenje igranja v 3. legi *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 1. del* (Vodišek, 2008a, 2008b); otroške skladbe *Zaigrano goslice* (Fabiani, 2009); učbenik za učenje igranja v 2. in 4. legi *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 2. del* (Vodišek, 2016a, 2016b). Zadnji prispevek k didaktični literaturi za violino je učbenik v treh zvezkih za pouk ko-

morne igre avtoric Lidije Grkman in Špele Kermelj *Veselo glasbeno rajanje pod lipo ali 1. Letni zmajčkov ples: učbenik za pouk komorne igre (godala) od 5. razreda glasbene šole. Del 1, Koroška, Notranjska, Dolenjska, Štajerska* (2021a); *Veselo glasbeno rajanje pod lipo ali 1. Letni zmajčkov ples: učbenik za pouk komorne igre (godala) od 5. razreda glasbene šole. Del 2, Gorenjska, Prekmurje in Porabje* (2021b) in *Veselo glasbeno rajanje pod lipo ali 1. Letni zmajčkov ples: učbenik za pouk komorne igre (godala) od 5. razreda glasbene šole. Del 3, Primorska z zametjstvom, Bela krajina* (2021c).

Dušan Vodišek je s svojim obsežnim in v celoti avtorskim opusom prisoten tako v zgodnjem kot tudi v sodobnem ustvarjalnem obdobju didaktične literature za violino. V svojih delih je zajel široko področje violinske pedagogike – violinsko začetnico, dva učbenika o igranju v legah, otroške in mladinske skladbe za violino in klavir ter slovenske narodne pesmi v priredbi za komorno igro in godalni orkester. Njegova dela smo predstavili v članku »Didaktična literatura za violino Dušana Vodiška« (Dokuzova, 2021), kjer smo gradiva analizirali z vidika uporabljenih didaktičnih postopkov. S primerjavo z deli ostalih avtorjev slovenske didaktične literature za violino smo skušali opredeliti pomen Vodiškove didaktične literature za violinsko pedagogiko v slovenskem prostoru in ugotovili, da ta pomembno bogati in oblikuje prostor violinske didaktične literature v Sloveniji. V posamičnih elementih violinske pedagogike vpliva tudi na razvoj violinske igre in violinske pedagogike v Sloveniji. S pričujočo raziskavo želimo osvetliti poznavanje in raven uporabnosti Vodiškove didaktične literature med učitelji violine, ki poučujejo na nižji stopnji glasbenega izobraževanja v sodobnosti. Menimo, da so v dolgem časovnem razponu 50 let nastajanja omenjenih učnih gradiv učitelji violine vsaj na nekem področju violinske pedagogike lahko prišli v stik z Vodiškovimi deli. Še zlasti zato, ker so vsa didaktična dela razen dveh zadnjih izdaj, *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. del* (Vodišek, 2008a) in *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 2. del* (Vodišek, 2016a), sestavni del predlagane literature sodobnega učnega načrta za violino (2003, 2022). Prav tako je bila violinska začetnica *Žiga-žaga* (1974) uvrščena med predlagano literaturo v učnem načrtu za violino (Zavod Socialistične republike Slovenije za šolstvo 1980) tudi v polpreteklem obdobju.

V pričujočem prispevku bomo ugotavljali, na katerem področju violinske pedagogike ima v slovenskem prostoru Vodiškova didaktična literatura, glede na svojo najpogostejšo uporabo med učitelji violine, največji pomen v pedagoški praksi na nižji ravni glasbenega izobraževanja v Sloveniji.

ŽIVLJENJSKA IN POKLICNA POT DUŠANA VODIŠKA

Ivan Dušan Vodišek se je rodil 20. 3. 1936 v Bjelovarju, tedanji Kraljevini Jugoslaviji. Oče Josip je služboval kot vojaški glasbenik, klarinetist, mama Marija (roj. Janežič) je bila gospodinja. Kmalu po njegovem rojstvu se je družina prese-

lila v Dole pri Litiji. Njegovo zgodnje otroštvo je dramatično zaznamovala druga svetovna vojna, saj so Nemci 1. decembra 1941 družino deportirali v Nemčijo. Najprej so bili v taborišču Schelklingen, kasneje v taborišču Schwäbisch Hall, nato pa so jih naselili v bližnjo vas Westheim. Tam je od leta 1942 do konca vojne leta 1945 opravil tri razrede in polovico četrtega razreda osnovne šole.

Ob povratku v Slovenijo, 5. avgusta 1945, se je družina naselila v Celju. Po vojna leta opisuje kot obdobje, »polno trpljenja in pomanjkanja« (Vodišek, osebna komunikacija, 1. 2. 2020). Oče je bil slabega zdravja, brez rednih prihodkov in je le s težavo preživel družino. S šolskim letom 1945/46 se je vpisal na Prvo gimnazijo v Celju, hkrati je obiskoval tudi nižjo glasbeno šolo Glasbene matice v Celju. Violino se je učil v razredu Dušana Sancina (1902–1973). Ko je leta 1954 opravil maturo in končal sedem razredov nižje glasbene šole, je odšel v Ljubljano in nadaljeval z učenjem violine na srednji glasbeni šoli. Prvi dve leti se je učil pri Vinku Šušteršiču (1912–1973), nato pa še tri leta pri Cirilu Veroneku (1923–2000). Po zaključku šolskih obveznosti se je leta 1960 vpisal na študij violine na Akademiji za glasbo v Ljubljani v razred Igorja Ozima (roj. 1931). V Ozimovem razredu je Vodišek ostal štiri semestre, dve leti, nato pa je Ozim svojo profesorsko kariero nadaljeval na Visoki šoli za glasbo v Kölnu. Vodišek je takrat naredil daljšo študijsko pavzo. S študijem je nadaljeval v letih od 1974 do 1977, ko je na Akademiji za glasbo opravljal diferencialne izpite za dokončanje višješolskega študija. Tako je 24. decembra 1977 pridobil izobrazbo I. stopnje.

Zelo hitro po prihodu v Ljubljano, še med šolanjem na srednji glasbeni šoli leta 1955, je pričel s poučevanjem violine na Glasbeni šoli Franca Šturma v Ljubljani. Od samega začetka pedagoškega delovanja je imel možnost sodelovati s svojim profesorjem iz srednje glasbene šole, Cirilom Veronekom, saj je le-ta, ko je zaključil študij violine, leta 1954, tudi pričel s poučevanjem na Glasbeni šoli Franca Šturma (Koter, 2020). Tako je bil Veronek s svojim že izoblikovanim violinskim znanjem Vodišku v veliko podporo pri pridobivanju ne samo začetnih pedagoških izkušenj, temveč tudi v nadaljnjih letih pedagoškega delovanja. Ker so številni Veronekovi učenci nadaljevali študij pri Ozimu, je Veronek velikokrat neposredno prisostvoval na Ozimovih učnih urah in tako nadgrajeval svoja pedagoška znanja. Tako je imel Vodišek srečo, da je lahko svoj pedagoški pristop in didaktično misel oblikoval v medsebojnem dialogu z dvema velikima violinskima avtoritetama. Dolgoletna naveza Vodišek – Veronek – Ozim je prepoznavna v gradivih *Menjava lege na violini* (Vodišek, 1973), *Žigazaga: skladbe za violinista – začetnika* (Vodišek in Šurbek, 1974) in *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. in 2. del* (Vodišek, 2008a, 2016a). V večini gradiva sta Veronek in Ozim prisotna tudi kot recenzenta.

Pri delu z učenci je bil Vodišek natančen in nepopustljiv. Zahteval je analitičen in poglobljen odnos do dela, kakršnega je v svojih didaktičnih gradivih izkazoval tudi sam. Na Glasbeni šoli Franca Šturma v Ljubljani, kjer je vrsto let

skrbel za godalni inštrumentarij ter vodil godalni orkester, je delal do upokojitve leta 1997 (Dokuzova, 2021).

AVTORSKA DIDAKTIČNA LITERATURA ZA VIOLINO DUŠANA VODIŠKA

Avtorsko delo Dušana Vodiška vsebinsko obsega širok spekter gradiva, ki ga opredelimo kot učbeniško violinsko literaturo, skladbe za violino in klavir, skladbe za komorno zasedbo in godalni orkester; celoten opus uvrščamo v otroško in mladinsko literaturo za violino.

Po kronološkem vrstnem redu izdaj je najprej izšel zvezek *Štiri strune. Del 1: otroške skladbe za violino in klavir* (1966); nato pa *Štiri strune. Del 2: mladinske skladbe za violino in klavir* (1967); učbenik *Menjava lege na violini* (1973); violinska začetnica *Žiga-žaga* (1974); skladbe za klavirski trio *Pet skladbic za najmlajše* (1987); skladbe za komorno igro in godalni orkester *Slovenske narodne in otroške, 1. violina, 2. violina, violončelo, kitara, partitura* (2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e); učbenik *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 1. del = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 1st part* (2008a, 2000b); *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 2. del = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 2nd part* (2016a; 2016b). Vsa gradiva so bila obširno predstavljena v prispevku »Didaktična literatura za violino Dušana Vodiška« (Dokuzova, 2021). Učbeniški gradivi *Žiga-žaga* (Vodišek in Šurbek, 1974) in *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini* (Vodišek, 2008a, 2016a) smo analizirali tudi z vidika predstavljenih didaktičnih pristopov. V nadaljevanju predstavljamo le glavne značilnosti vsakega posamičnega dela po kronološkem vrstnem redu nastanka.

Zbirka otroških in mladinskih skladb za violino in klavir *Štiri strune* vsebuje dva zvezka. Prvi zvezek, *Štiri strune. Del 1: otroške skladbe za violino in klavir*, je izšel pri Državni založbi Slovenije leta 1966. Vsebuje 14 skladb, namenjenih učencem od prvega do četrtega razreda nižje glasbene šole. Skladbe so napisane večinoma v enodelni in kratki dvodelni pesemski obliki. Skladbe, napisane za komorno zasedbo, imajo enostaven sestav dveh ali treh violin. Drugi zvezek, *Štiri strune. Del 2: mladinske skladbe za violino in klavir*, je leta 1967 izdala Državna založba Slovenije. Sestavlja ga 12 skladb, namenjenih učencem od četrtega razreda naprej. Skladbe so zapisane v dvodelni in trodelni pesemski obliki. V primerjavi s skladbami iz prvega dela zbirke slednje izkazujejo bogatejšo vključenost raznolikih glasbenih elementov, z razgibanostjo glasbeno izraznostjo s spremembami tonalitete in z raznolikimi ritmičnimi vzorci. V skladbah za komorno zasedbo je k dvema ali trem violinam dodan tudi violončelo. Klavirsko spremljavo je prispeval pianist in skladatelj Ljubo Rančigaj (roj. 1936), ki ga je »vodila misel, da bi skladbam [op. a.] dal sodoben značaj, ki ga poudarja predvsem klavirska spremljava« (Vodišek in Rančigaj, 1966, str. 3).

Leta 1973 je Vodišek izdal učbenik *Menjava lege na violini = Position Changing on the Violin*. V tem teoretičnem delu je zaobjeta vsa problematika prehajanja v lego, podprta s skicami, z vajami in s primeri. Vodišek poglobljevano razčlenjuje zakonitosti raznoterih elementov, ki so prisotni ob prehajanju v lego, in uvaja terminologijo, s katero je želel čim natančneje opisati posamičen prehod v lego. Ta terminologija se v pedagoški praksi ni uveljavila, predstavlja pa teoretičen prispevek k temu področju violinske igre.

Žiga-žaga je učbenik za začetni pouk violine. Izšel je pri Državni založbi Slovenije leta 1974, ponatis pa je leta 1998 avtor izdal še v samozaložbi. Vsebuje 64 skladbic, v katerih Vodišek obravnava pridobivanje osnovnih violinskih znanj. Za izgrajevanje glasbenih predstav v notranjem slišanju pri igranju na violino uporablja solmizacijo. *Žiga-žaga* je eden redkih učbenikov, kjer je učni korak, kako naj učenec s pomočjo solmizacije poišče posamezen prst na ubiralki, tudi zapisan. Na strokovnem področju je novost način postavitve t. i. *okvira roke*¹ v razdalji čiste kvarte med 1. in 4. prstom, saj na pobudo Veroneka predstavljeni didaktični pristop vsebuje priporočilo, da naj »četrti prst [...] leži do konca skladbice ali vsaj tako dolgo, dokler ne bo nastopil kot sestavni ton v skladbici« (Vodišek in Šurbek, 1974, str. 3). Ta ležeci četrti prst je za učenca začetnika dokaj zahtevna naloga in ga v drugih začetnicah ne srečamo. Posebnost učbenika so tudi kratke zgodbe, ki na slikovit način poudarijo dogajanje v vsaki skladbi. Klavirsko spremljavo, ki »je neke vrste improvizirana glasbena ilustracija« (str. 3), je napisal pianist Milivoj Šurbek (roj. 1942).

Zbirka *Slovenske narodne in otroške* (Vodišek, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e) vsebuje 35 skladbic, ki so namenjene komornemu muziciranju v nižjih razredih glasbene šole. Izdala jo je založba Ritmo. Prirejene so za različne komorne skupine: duet dveh violin, trio dveh violin in violončela, trio dveh violin in kitare, kvartet dveh violin, violončela in kitare ali za zasedbo godalnega ansambla. Skladbe so uporabne tudi kot učno gradivo za solo violino.

Zadnje Vodiškovo delo je učbenik v dveh delih, ki ima sprotni prevod v angleški jezik – *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. del = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 1st part* (2008a, 2000b) in *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 2. del = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 2nd part* (2016a, 2016b). Prvi del je leta 2008 izšel pri založbi Družina, d. o. o. V njem Vodišek v 22 skladbica obravnava spoznavanje 3. lege in igranje s prehodi med 1. ter 3. lego. V drugem delu, ki je leta 2016 izšel v samozaložbi, pa v 20 skladbah obravnava igranje v 2. in 4. legi. Oba dela učbenika sta zasnovana na

1 Strokovni izraz *okvir roke* označuje razdaljo med postavljenima 1. in 4. prstom, ki pri igranju na violino predstavljata končna prsta. Ko ju postavimo na isti struni, tvorita razdaljo intervala čiste kvarte, zato ta okvir roke imenujemo *kvartni prijem*. Ko pa 1. prst postavimo na nižji struni in 4. prst na višji sosednji struni, tvorita razdaljo intervala čiste oktave. Slednji okvir roke imenujemo *oktavni prijem* (op. S. Dokuzova).

enak način in predstavljata povezano celoto. Vodišek učenca in učitelja vodi po vnaprej začrtani poti. Učenčevo znanje gradi postopoma, brez izpuščanja osnov, na najhitrejši in najekonomičnejši način. Ravno v tem, zadnjem učbeniškem gradivu je Vodišek dosegel tisto didaktično zrelost, o kateri je pisal in razmišljal v reviji *Grlica* davnega leta 1969 (1968/69, str. 21–22): »V sodobni pedagogiki ima zavestno znanje vse večji pomen, saj se nenehno pojavlja vprašanje, kako bi v čim krajšem času in z najmanj napora čim bolje obvladali inštrument.«

Skozi Vodiškova gradiva smo prepoznali premišljen in sistematičen didaktični koncept, ki je usmerjen v postavljanje osnov igranja na violino – začetni pouk z učenci 1. razreda, začetek igranja v komornih skupinah, začetek igranja v legah (Dokuzova, 2021). Prav tovrstna literatura in didaktični postopki o začetkih učenja igranja na violino učiteljem violine in violle na nižjih glasbenih šolah predstavljajo veliko podporo pri njihovem delu z učenci.

EMPIRIČNI DEL

Opredelitev problema, namen in cilji raziskave

Z raziskavo želimo osvetliti poznavanje in raven uporabnosti Vodiškove didaktične literature med učitelji violine, ki poučujejo na nižji stopnji glasbenega izobraževanja v sodobnosti. Cilj raziskave je ugotoviti, na katerem področju violinske pedagogike ima v slovenskem prostoru Vodiškova didaktična literatura, glede na svojo najpogostejšo uporabo med učitelji violine, največji pomen v pedagoški praksi na nižji ravni glasbenega izobraževanja v Sloveniji.

Raziskovalna vprašanja

Z raziskavo želimo odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- R1: V kolikšni meri učitelji violine poznajo didaktično literaturo Dušana Vodiška?
- R2: Ali obstajajo razlike pri poznavanju didaktične literature Dušana Vodiška glede na učiteljevo leto poučevanja violine?
- R3: Na katerem področju oz. v kateri dejavnosti violinske pedagogike, glede na aktualen učni načrt (2003, 2022), izstopa uporabnost didaktične literature Dušana Vodiška v violinski pedagoški praksi?

Metoda

Raziskavo smo izvedli z deskriptivno in kavzalno neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja.

Vzorec

V raziskavi je sodelovalo 62 učiteljev, od tega 56 učiteljev violine (90%) in 6 učiteljev viole² (10 %). Respondenti, 72 % učiteljic in 28 % učiteljev, so bili iz vseh slovenskih regij. Na vprašanje, v kateri regiji poučujejo, je odgovorilo 49 učiteljev. Največ, 16 učiteljev se je odzvalo iz ljubljanske regije, devet učiteljev iz gorenjske, iz mariborsko-pomurske je bilo vključenih sedem učiteljev, iz celjsko-koroške regije šest. Štirje učitelji so bili iz primorsko-notranjske regije, trije iz dolenjsko-posavske ter dva iz regije okolica Ljubljane in Zasavja. Trije učitelji imajo zaposlitev v dveh šolah iz dveh različnih regij. Eden je zaposlen v ljubljanski in gorenjski regiji, eden v ljubljanski in celjsko-koroški ter eden v ljubljanski in primorsko-notranjski (graf 1).

Graf 1

Struktura raziskovalnega vzorca učiteljev violine in viole po slovenskih regijah (N = 49)

- 2 Vzorec učiteljev zajema tudi šest učiteljev viole, ki lahko v skladu z 8. členom Pravilnika o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v izobraževalnih programih glasbene šole (2015) poučujejo violino.

Starostna struktura učiteljev, sodelujočih v raziskavi, se giblje med 25 in 61 let, povprečna starost je 43,1 leta. Glede na leta poučevanja inštrumenta je v raziskavi sodelovalo šest učiteljev, ki poučujejo 27 let, pet učiteljev, ki poučujejo osem, štirje, ki poučujejo 18, trije, ki poučujejo 15 in trije, ki poučujejo 30 let. Časovni razpon glede na število let poučevanja se giblje med dve in 38 leti poučevanja. V povprečju so učitelji poučevali 19,2 leta.

Merski inštrumenti

Za namen raziskave smo zasnovali anketni vprašalnik s 27 vprašanji, od katerih je bilo devet vprašanj odprtega tipa, 11 zaprtega ter sedem polodprtega. Vprašanja smo vsebinsko zasnovali v treh sklopih. V prvem sklopu smo preučevali raven poznavanja posameznih Vodiškovih didaktičnih gradiv za violino in v drugem pogostost uporabe teh gradiv pri violinskem pouku. V tretjem vsebinskem sklopu vprašalnika smo na podlagi petstopenjske Likertove lestvice stališč raziskovali učiteljeva mnenja glede didaktičnih pristopov treh Vodiškovih didaktičnih gradiv, in sicer – začetnice *Žiga-žaga* (Vodišek in Šurbek, 1974), učbenika *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. del* (Vodišek, 2008a) in *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 2. del* (Vodišek, 2016a).

POSTOPEK IN POTEK RAZISKAVE

Vprašalnik smo poslali 115 učiteljem violine in viole na njihove javno dostopne e-poštne naslove, ki smo jih pridobili na straneh javnih in zasebnih glasbenih šol. Na šolah, kjer e-poštni naslovi učiteljev niso bili javno objavljeni (12), smo anketne vprašalnike poslali na e-poštne naslove ravnateljem s prošnjo, da jih posredujejo učiteljem violine in viole na svoji šoli. Spletna anketa, izvedena s programskim orodjem iKA, je bila aktivna od 15. 6. do 30. 6. 2021. Od skupaj 98 anketiranih je 62 učiteljev ustrezno odgovorilo na anketo, od tega jih je 49 anketo v celoti izpolnilo, 13 pa delno. Neustrezno izpolnjenih je bilo 36 anketnih vprašalnikov.

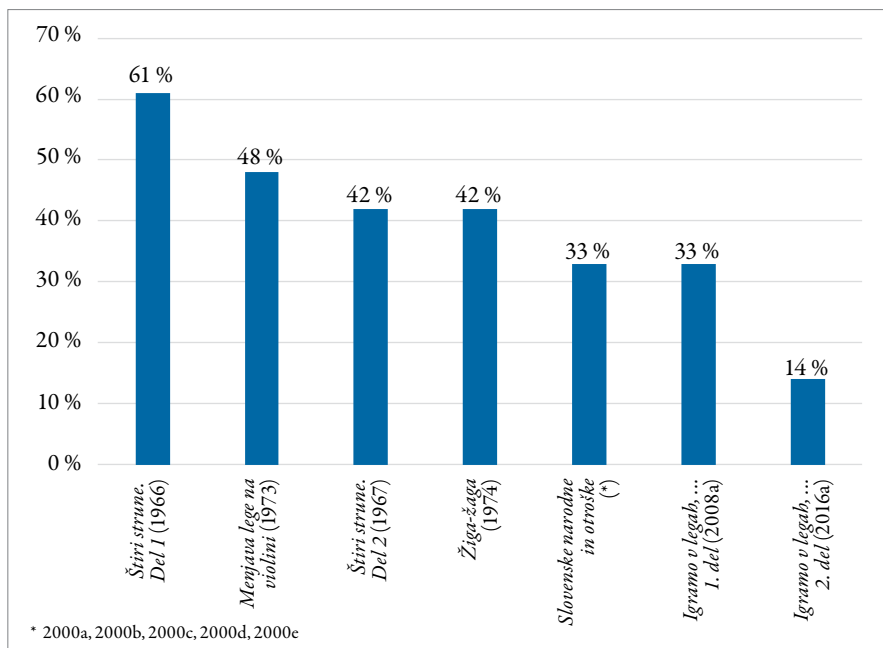
REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Poznavanje didaktične literature Dušana Vodiška med učitelji violine in viole

S prvim raziskovalnim vprašanjem (RV 1) smo preučevali stopnjo poznavanja didaktične literature Dušana Vodiška pri učiteljih violine in viole. V grafu 2 prikazujemo odgovore učiteljev o njihovem poznavanju Vodiškove didaktične literature za vsako enoto učnega gradiva posebej glede na kronološki potek njihovih izdaj od leta 1966 do 2016.

Graf 2

Poznavanje Vodiškove didaktične literature pri učiteljih violine in viole

Rezultati kažejo, da največ učiteljev, 61 %, pozna otroške skladbe za violino in klavir iz zbirke *Štiri strune. Del 1: otroške skladbe za violino in klavir* (1966). Nekoliko manjši odstotek, 48 %, pozna učbenik *Menjava lege na violini* (1973), enak, 42 %, pa je delež tistih, ki poznajo mladinske skladbe za violino in klavir iz zbirke *Štiri strune. Del 2: mladinske skladbe za violino in klavir* (1967) in violinsko začetnico *Žiga-žaga* (1974). Skladbe za komorno igro in godalni orkester iz zbirke *Slovenske narodne in otroške* (Vodišek, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e) pozna 33 % učiteljev in prav takšen je tudi delež tistih, ki poznajo učbenik *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. del* (2008a), namenjen usvajanju igranja v 3. legi (33 %). Učbenik *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 2. del* (2016a), ki je namenjen usvajanju igranja v 2. in 4. legi, pozna zelo malo učiteljev, 14 %. Razvidna je razlika v razmerju med poznavanjem Vodiškovih zgodnjih didaktičnih gradiv, ki so izhajala med letoma 1966 in 1974, in jih pozna med 42 do 61 % učiteljev, medtem ko učitelji v manjši meri, med 14 in 33 %, poznajo didaktična gradiva, ki so izhajala med letoma 2000 in 2016.

Zaradi očitne razlike, glede na frekvenčni razpon poznavanja Vodiškove zgodnje in sodobne didaktične literature pri učiteljih violine ter viole, smo opravili seštevek rezultatov glede razlik v poznavanju učnih gradiv, ki so izhajala v zgodnjem in sodobnem ustvarjalnem obdobju.

Preglednica 1

Poznavanja Vodiškihvih zgodnjih didaktičnih del (od leta 1966 do 1974) in kasnejših didaktičnih del (od leta 2000 do 2016).

Poznavanje Vodiškihvih zgodnjih didaktičnih del, izdanih med letoma 1966 in 1974 (<i>Štiri strune. Del 1</i> (1966), <i>Štiri strune. Del 2</i> (1967), <i>Menjava lege na violini</i> (1973) in <i>Žiga-žaga</i> (1974))		Poznavanje Vodiškihvih kasnejših didaktičnih del, izdanih med letom 2000 in 2016 (<i>Slovenske narodne in otroške</i> (2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e), <i>Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 1. del</i> (2008a) in <i>Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 2. del</i> (2016a))	
Odgovori	f	Odgovori	f
Da, poznam	112	Da, poznam	41
Ne poznam	64	Ne poznam	91
Poznam delno	46	Poznam delno	24
Skupaj	222	Skupaj	156

Iz preglednice 1 je razvidno, da je seštevek odgovorov za (ne)poznavanje zgodnje literature višji (222) od seštevka odgovorov glede (ne)poznavanja sodobnejše didaktične literature (156). Ugotovili smo, da večina učiteljev (49 %) pozna vsa zgodnja didaktična dela: *Štiri strune. Del 1* (Vodišek in Rančigaj, 1966); *Štiri strune. Del 2* (Vodišek in Rančigaj, 1967); *Menjava lege na violini* (Vodišek, 1973) ter *Žiga-žaga* (Vodišek in Šurbek, 1974). Le 26 % pa jih pozna njegovo didaktično literaturo, ki je izhajala med letoma 2000 in 2016: *Slovenske narodne in otroške* (Vodišek, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e); *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 1. del* (Vodišek, 2008a) in *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko na violini, 2. del* (Vodišek, 2016a).

Na veliko razliko v poznavanju zgodnje in sodobne literature vpliva več različnih dejavnikov. Zgodnja literatura, od leta 1966 do 1974, je nastala v času skupne države, Jugoslavije. Jugoslovanski trg je bil dovolj velik, da so se tedanje založbe odločale za tisk notnih edicij velikih naklad. Tako je npr. Državna Založba Slovenije leta 1974 izdala učbenik *Žiga-žaga* v kar 1.600 izvodih (Munda idr. 1974) in jih tudi brez težav prodala, enako je bilo z zbirko skladb *Štiri strune. Del 1.* in *Del 2.* Z razpadom jugoslovanskega trga in kasneje ob razmahu svetovnega spleta so se razmere za slovenske založbe drastično spremenile. Danes je dostopnost raznolike svetovne literature praktično neomejena, veliko učnega materiala je tudi brezplačno dostopnega. Založbe v Sloveniji so se pri izdaji glasbenih novitet slovenskih avtorjev pri iskanju novih kupcev na majhnem (pretežno) slovenskem trgu v kratkem času znašle v zelo nezavidljivem položaju. Sodobni avtorji so pretežno v situaciji, ko založbe njihova dela izdajo v majhnih nakladah ali pa se zaradi tega razloga odločijo za izdajo v samozaložbi. Predvidevamo lahko, da ta dva razloga prevladujeta pri tako majhni prepoznavnosti sodobnega učbeniškega gradiva *Igramo v legah: spoznaj ubiralcko*

na violini. Prvi del (Vodišek, 2008a, 2008b) je izdala založba Družina, d. o. o., v 500 izvodih. Skupek dveh okoliščin – nizko število naklade in pomanjkljiva predstavitev po glasbenih šolah – je botroval, da so se izvodi hitro porazdelili med 12 knjižnicami glasbenih šol in 22 splošnimi knjižnicami v Sloveniji, nekaj izvodov je bilo prodanih tudi v prosti prodaji. Do ponatisa ni prišlo. Zato se je Vodišek odločil, da bo drugi del (2016a, 2016b) izdal v samozaložbi. Hkrati se je tudi odločil, da s prodajo obeh zvezkov nadaljuje preko spletnega trgovca Amazon. Tako je od 13. oktobra 2018 naprej (kakor je navedeno na spletni strani)³ Amazon prevzel tiskanje, skladiščenje in distribucijo obeh zvezkov učbenika. Menimo, da je iz razloga tega tržnega odmika od slovenskega prostora drugi zvezek med učitelji skoraj popolnoma nepoznan; medtem ko je prvi del vsaj malo prisoten v slovenskem prostoru, je bilo drugi zvezek od samega začetka možno naročiti samo preko spleta.

POZNAVANJE VIOLINSKE DIDAKTIČNE LITERATURE DUŠANA VODIŠKA GLEDE NA UČITELJEVA LETA POUČEVANJA

V nadaljevanju nas je zanimalo, ali pri poznavanju Vodiškove didaktične literature obstajajo razlike med učitelji glede na njihovo število let poučevanja (RV 2). Z namenom tovrstne analize smo učitelje razdelili v dve skupini: v prvo smo uvrstili tiste, ki poučujejo od dve do 19 let ($N = 25$), v drugo pa tiste, ki poučujejo od 20 do 38 let ($N = 23$).

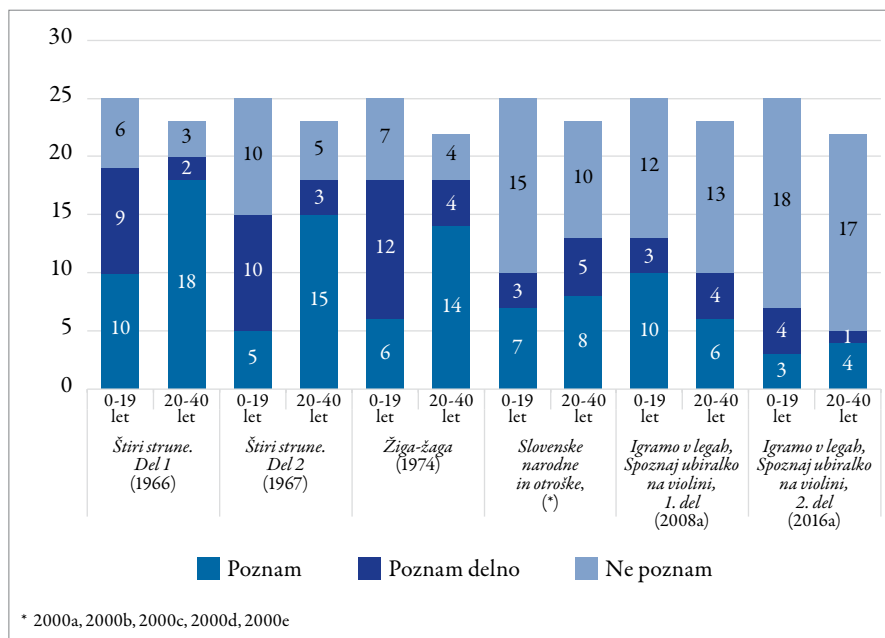
Graf 3 kaže, v kolikšni meri je Vodiškova didaktična literatura poznana pri vsaki skupini učiteljev glede na leta poučevanja in za vsako posamično enoto učnega gradiva glede na kronološki potek njihovih izdaj od leta 1966 do 2016.

Rezultati kažejo, da med učitelji violine obstajajo razlike v poznavanju Vodiškove didaktične literature glede na njihovo število let poučevanja. Zvezek *Štiri strune. Del 1* (1966) pozna deset učiteljev, ki poučujejo do 19 let, in 18 učiteljev, ki poučujejo do 38 let. Pri poznavanju zvezka *Štiri strune. Del 2* (1967) pa je ta razlika še večja, saj učno gradivo pozna pet učiteljev, ki poučujejo do 19 let, in 15 učiteljev, ki poučujejo do 38 let. Podobni so rezultati pri poznavanju začetnice *Žiga-žaga* (1974), saj jo pozna šest učiteljev iz prve skupine in 14 iz druge. Predvidevamo, da na ta rezultat vpliva zlasti dejavnik nizke dostopnosti starejših učnih gradiv. Po pregledu dostopnosti obravnavanih učnih gradiv v sistemu Cobiss smo ugotovili, da je v knjižnicah glasbenih šol na voljo 21 izvodov *Žiga-žage* iz leta 1974 in pet izvodov ponatisa, ki je izšel v samozaložbi leta 1998. Zbirko otroških skladb *Štiri strune. Del 1* (1966) imajo v desetih glasbenih šolah in v Osrednji

3 https://www.amazon.de/-/cn/Sr-Du%C5%A1lan-Vodi%C5%A1ek/dp/1799294048/ref=sr_1_2?crid=ISI4NUIGRURX&keywords=vodi%C5%A1ek&qid=1661195925&sprefix=vodi%C5%A1ek+%2Caps%2C108&sr=8-2.

Graf 3

Poznavanje Vodiškove didaktične literature pri dveh skupinah učiteljev glede na leta poučevanja

knjižnici Celje,⁴ mladinske skladbe *Štiri strune. Del 2* (1967) pa v osmih glasbenih šolah.⁵ Sklepamo, da je to eden izmed razlogov, da mlajša generacija učiteljev niti ni imela možnosti priti v stik s tem gradivom. Drugi razlog pa se nahaja v zastarelosti učnega gradiva in dostopnosti sodobnih didaktičnih gradiv za violinski pouk, ki so usklajena s smernicami ciljne in razvoj-noprocne naravnosti učnega načrta za violino. Ta ugotovitev se nanaša zlasti na učbenik *Žiga-žaga*.

Dejavniki zastarelosti gradiva smo skušali razumeti tudi z izračunom povprečne starosti učiteljev glede na delovna leta. Povprečna starost učiteljev, ki poučujejo od 19 do 38 let, znaša 52,7 leta, povprečna starost učiteljev, ki poučuje do 19 let, pa 32. Menimo, da je časovno obdobje 20 let med obema skupinama učiteljev lahko odločilno za slabo poznavanje zvezka *Štiri strune. Del 2* (Vodišek in Rančigaj, 1967) med mlajšimi učitelji. V sodobnem učnem načrtu za violino (2003, 2022) so mladinske skladbe *Štiri strune. Del 2* (Vodišek in Rančigaj, 1967) sestavni del predlagane literature v 4., 5. in 6. razredu violine. Pri tem naj omenimo, da je v letih 1982–1983 izšla zbirka skladb za violino in klavir z naslovom *Slovenski skladatelji mladim violinistom* (Lorenz, 1982, 1983a, 1983b). Zasnovana je v treh zvezkih, skladbe so različne težavnostne stopnje, nekatere

4 Baza podatkov Cobiss: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/512031617>.

5 Bazapodatkov Cobiss: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/17009205>.

so primerne za našete nižje razrede violine, večina jih vsebuje tudi zahtevnejše elemente violinske tehnike. Razlika 15 let med zbirkama *Štiri strune. Del 2* (Vodišek in Rančigaj, 1967) in *Slovenski skladatelji mladim violinistom: skladbe za violino in klavir; 1. zvezek* (Lorenz, 1982) sovпада z razliko v povprečni starosti učiteljev (20 let).

Menimo, da so se pri izbiri skladb za violino in klavir slovenskih avtorjev mlajši učitelji v večji meri odločili za novejšo literaturo tudi iz razloga, ker so skladbe napisali skladatelji in ne učitelji – pedagogi. Vsebujejo umetniško vrednost, kar je lahko pomemben dejavnik pri odločitvi učiteljev glede izbire programa za izpit (skladba slovenskega avtorja je sestavni del izpitne snovi od 6. razreda violine naprej) ali za violinska tekmovanja. Zanimiv je rezultat pri poznavanju učbenika *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. del* (2008a), saj smo ugotovili, da učitelji z manj leti delovnih izkušenj v večji meri (deset učiteljev) poznajo to literaturo kot učitelji z več leti delovnih izkušenj (šest učiteljev). Predvidevamo, da na slednji rezultat vpliva dejavnik rutine utečenih didaktičnih pristopov in uporabe didaktičnih gradiv, ki pri učiteljih z več delovne dobe botruje težavnosti odločitev za spremembe v učnem procesu. Pri poznavanju skladb za komorno igro in godalni orkester iz zbirke *Slovenske narodne in otroške* (Vodišek, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e) med skupinama učiteljev glede na leta poučevanja skoraj ni odstopanja. To literaturo pozna sedem učiteljev, ki imajo manj let delovnih izkušenj, in osem učiteljev, ki imajo več let delovnih izkušenj. Razloge o slabem poznavanju učbenika *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 2. del* (Vodišek, 2016a) smo ugotovili pri prejšnjem vprašanju, glede števila let poučevanja pa med obema skupinama učiteljev ni razlik. Učitelji so odgovarjali tudi, da učna gradiva poznajo le delno. S tem odgovorom razumemo, da ne poznajo podrobnosti posamičnega dela. Morda so z gradivom seznanjeni, so ga prelistali, pregledali, vendar ne poznajo njegovih posebnosti.

PODROČJA VIOLINSKE PEDAGOGIKE, NA KATERIH IMA DIDAKTIČNA LITERATURA DUŠANA VODIŠKA NAJVEČJI POMEN GLEDE VIOLINSKE PEDAGOŠKE PRAKSE

Pri tretjem raziskovalnem vprašanju (RV 3) smo želeli dognati, na katerem področju violinske pedagogike ima didaktična literatura Dušana Vodiška največji pomen glede na svojo najpogostejšo uporabo med učitelji violine v njihovi pedagoški praksi. Zanimalo nas je, katera Vodiškova didaktična gradiva učitelji violine in viole najpogosteje uporabljajo pri pouku violine.

Preglednica 2

Uporaba didaktične literature Dušana Vodiška med učitelji violine in viole

Literatura	Število učiteljev, ki literaturo pozna	Število učiteljev, ki literaturo uporablja	Število učiteljev, ki literature ne uporablja
<i>Štiri strune. Del 1</i> (1966)	28	28	0
<i>Štiri strune. Del 2</i> (1967)	20	20	0
<i>Žiga-žaga</i> (1974)	20	20	0
<i>Slovenske narodne in otroške</i> (2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e)	15	14	0 1 ni odgovoril
<i>Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. del</i> (2008a)	16	15	1
<i>Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 2. del</i> (2016a)	7	4	3

Učitelji, ki poznajo Vodiškovo literaturo, jo pri svojem pouku tudi v zelo veliki meri uporabljajo. Rezultati so pokazali, da 96 % učiteljev, ki Vodiškovo literaturo poznajo, le-to tudi uporablja, in le 4 % učiteljev, ki literaturo poznajo, le-te ne uporablja. Rezultati se ujemajo z izraženimi mnenji učiteljev ($N = 21$) glede ustreznosti didaktičnih pristopov v učbeniku *Žiga-žage* (1974). Učitelji so izrazili, da so navodila natančna (14) ter da je didaktični pristop postopen in sistematičen (15). Tudi pri didaktičnem pristopu učenja igranja v 2., 3. in 4. legi v učbeniku *Igramo v legah: spoznaj ubiralko na violini, 1. in 2. del* (Vodišek, 2008a, 2016a) so učitelji ($N = 5$) s postavko o primernosti gradiva za začetno stopnjo učenja igranja v omenjenih legah odgovorili, da se strinjajo (3); s postavko, da vsebuje jasna navodila, se prav tako strinjajo trije učitelji, s postavko, da je učenje postopno in sistematično, pa se strinjata dva. Glede uporabnosti zbirke skladb za komorne skupine in godalni orkester *Slovenske narodne in otroške* (Vodišek, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e) se navezujemo na ugotovitev, da je zbirka še posebej dobrodošla in uporabna za dislocirane enote ali glasbene šole, ki zaradi majhnega števila učencev s težavo sestavijo godalni orkester (Dokuzova, 2021). Od 15 učiteljev, kolikor jih zbirko pozna, jo 14 pri pouku uporablja, od tega pa jih je devet zaposlenih na šoli, kjer imajo do največ 50 vpisanih učencev violine in/ali viole skupaj. Zaradi ugotovitve, da učitelji z manj leti delovne dobe v manjši meri poznajo Vodiškova didaktična gradiva za violino, nas je zanimalo, ali učitelji, ki poznajo slednjo literaturo, le-to tudi uporabljajo pri svojem pouku. Uporabo Vodiškovih didaktičnih gradiv smo ugotavljali na vzorcu učiteljev ($N = 13$), ki poučujejo od dve do deset let.

Rezultati so pokazali, da vsi mladi učitelji violine in viole, ki Vodiškova gradiva poznajo, le-ta tudi uporabljajo. Ugotavljamo, da se Vodiškovo gradivo v manjši meri (zaradi majhnega vzorca) uporablja tudi pri sodobnem pouku violine.

Visok odstotek med uporabnostjo in prepoznavnostjo literature kaže, da učitelji violine in viole v Sloveniji v večini poznajo ter uporabljajo Vodiškova učna gradiva. Učitelji so spontano zapisali: »Knjige uporabljam pri pouku in so zelo priročne«; »Že nekaj časa nisem uporabljala omenjenih zvezkov, ki pa so mi na začetni službeni poti bili v veliko pomoč«; »Bi bilo res super, če bi se literatura g. Vodiška, predvsem *Igrajmo v legah*, prepisala za violo« in tudi »Ne poznam pa njegovega učbenika o menjavi leg iz leta 1973, a je to enak učbenik kot ta iz leta 2008?«. Prav tako je zanimiva ugotovitev učiteljice, ki je v osebnem pogovoru omenila, da »vsak učenec v njenem razredu mora preigrati skladnico 'Mlinček' iz drugega dela zbirke *Štiri strune* [Vodišek, 1967, str. 7]. V tej skladbi se učenec zanesljivo nauči igrati spiccato.«

ZAKLJUČEK

Rezultati raziskave so pokazali, da je določeno Vodiškovo gradivo starejšega datuma zastarelo in manj aktualno. Ugotovili smo tudi, da je učbenik *Igrajmo v legah, Spoznaj ubiralko na violini, 1. in 2. del* (Vodišek, 2008a, 2016a), ki izkazuje kakovostne in učinkovite didaktične pristope (Dokuzova, 2021), zaradi pomanjkljive predstavitve po glasbenih šolah ter nepoznavanja marketinških večšin spletne prodaje med učitelji praktično neprepoznaven, tako v slovenskem kot v mednarodnem prostoru.

Kljub temu dejstvu zaključujemo, da učitelji poznajo in uporabljajo didaktično violinsko literaturo Dušana Vodiška, ki je v slovenskem okolju pustila pomembne sledi v razvoju violinske pedagogike. Tako rezultati kot mnenja učiteljev kažejo, da je Vodiškova didaktična literatura še danes aktualna in je pustila sled pri njihovem pedagoškemu delu. Zaključujemo, da ima Vodiškova literatura v prostoru slovenske violinske pedagogike največji pomen preko skladb za violino in klavir iz knjig *Štiri strune. Del 1* (1966) in *Štiri strune. Del 2* (1967), ki spodbujajo razvoj učenčevega estetskega posluha pri izražanju in interpretaciji, ter na področju začetniškega pouka preko učbenika *Žiga-žaga* (1974), ki usmerja razvoj učenčevega glasbenega mišljenja in postavitev leve roke pri igranju na violino kot primarna temeljna elementa violinske igre.

Literatura

Dokuzova, S. (2021). Didaktična literatura za violino Dušana Vodiška.

Glasbenopedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani, 17(34), 115–145.

- Fabiani, D. (Ur.). (2009). *Zaigrajmo goslice: zbirka skladb za 1. razred violine* (notno gradivo). Bogataj.
- Grkman, L., in Kermelj, Š. (2021a). *Veselo glasbeno rajanje pod lipo ali 1. Letni zmajčkov ples: učbenik za pouk komorne igre (godala) od 5. razreda glasbene šole. Del 1, Koroška, Notranjska, Dolenjska, Štajerska* (notno gradivo). Samozaložba L. Grkman.
- Grkman, L., in Kermelj, Š. (2021b). *Veselo glasbeno rajanje pod lipo ali 1. Letni zmajčkov ples: učbenik za pouk komorne igre (godala) od 5. razreda glasbene šole. Del 2, Gorenjska, Prekmurje in Porabje* (notno gradivo). Samozaložba L. Grkman.
- Grkman, L., in Kermelj, Š. (2021c). *Veselo glasbeno rajanje pod lipo ali 1. Letni zmajčkov ples: učbenik za pouk komorne igre (godala) od 5. razreda glasbene šole. Del 3, Primorska z zamejstvom, Bela krajina* (notno gradivo). Samozaložba L. Grkman.
- Kolman, K. (2005a). *Vesela godala 123: klavirska spremljava* (notno gradivo). Sloway.
- Kolman, K. (2005b). *Vesela violina: šola za violino, 1. zvezek* (notno gradivo). Sloway.
- Kolman, K. (2005c). *Vesela violina: šola za violino, 2. zvezek* (notno gradivo). Sloway.
- Kolman, K. (2007). *Vesela violina: šola za violino, 3. zvezek* (notno gradivo). Sloway.
- Koter, D. (2020). *Akademija za glasbo Univerze v Ljubljani – 80 let: 1939–2019*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Akademija za glasbo v Ljubljani.
- Lorenz, T. (1982). *Slovenski skladatelji mladim violinistom: skladbe za violino in klavir; 1. zvezek* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Lorenz, T. (1983a). *Slovenski skladatelji mladim violinistom: 2. zvezek* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Lorenz, T. (1983b). *Slovenski skladatelji mladim violinistom: 3. zvezek* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2003). Predmet: violina; učni načrt. V Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo, *Posodobljeni učni načrt. Klavir: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela za harmoniko, violino, violi, violončelo, kontrabas, flauto, oboe, klarinet, fagot, saksofon, rog, trobento, pozavno, tuba, kitara, harfo, citre in tolkala* (str. 21–35).
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2022). Predmet: violina; učni načrt. *Izobraževalni program Glasba, Glasbena šola*.
- Munda, J., Dimic, S., Pleničar, B., Posavec, A., in Ujčič, M. (1979). *Slovenska bibliografija XXVIII/1974*. Narodna in univerzitetna knjižnica.

- Pfeifer, L., in Tercelj, M. (1958). *Mamici v radost: instruktivna zbirka skladb mojstrov predklasične, klasične, romantične, sodobnih in slovenskih skladateljev za 1. in 2. razred nižjih glasbenih šol* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v izobraževalnih programih glasbene šole. 2015. *Uradni list Republike Slovenije*, (104). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2015-01-4134>
- Repše, V. (2006). *Prvi koraki: učbenik za začetnike na violini* (notno gradivo). Glasbeni atelje Tartini.
- Rupel, K. (1949). *Tehnika loka*. Državna založba Slovenije.
- Rupel, K. (1958a). *Mladi violinist: zbirka skladb za violino in klavir za nižje razrede, 1. zvezek* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Rupel, K. (1958b). *Mladi violinist: zbirka skladb za violino in klavir za nižje razrede, 2. zvezek* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Skalar, M. (1968a). *Violinska šola I* (notno gradivo). Samozaložba.
- Skalar, M. (1968b). *Violinska šola II* (notno gradivo). Samozaložba.
- Skalar, M. (1970). *Lahke skladbe za violino in klavir* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Skalar, M. (1972). *40 lahkih etud za violino* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Stanič, F. (1943). *Violinska šola* (notno gradivo). Akademsko založba.
- Stanič, F. (1950a). *Melodične etude za violino s spremljavo klavirja: I. del; prva lega* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Stanič, F. (1950b). *Melodične etude za violino s spremljavo klavirja: II. del. Zv. A: lege* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Stanič, F. (1950c). *Melodične etude za violino s spremljavo klavirja: II. del. Zv. B: menjava leg* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Stanič, F. (1951). *Violinska šola*. (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Stanič, F. (1957a). *Malim violinistom. 1, devet skladbic za violino in klavir* (notno gradivo). Samozaložba.
- Stanič, F. (1957b). *Malim violinistom. 2, violinski koncert v D-duru* (notno gradivo). Samozaložba.
- Stanič, F. (1958a). *Malim violinistom. 3, violinski koncert v starem slogu* (notno gradivo). Samozaložba.
- Stanič, F. (1958b). *Malim violinistom. 4, concertino breve za violino in godalni orkester* (notno gradivo). Samozaložba.
- Stanič, F. (1959). *Malim violinistom. 5, violina in klavir*. (notno gradivo). Samozaložba.
- Stanič, F. (1961). *Melodične etude za violino s spremljavo klavirja: I. del. A. prva lega* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Stanič, F. (1965). *Violinska šola*. (notno gradivo). Državna založba Slovenije.

- Stanič, F. (1969). *Melodične etude za violino s spremljavo klavirja: III. del* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Vodišek, D. (1968/69). Pri začetnih urah violinskega pouka. *Grlica, revija za glasbeno šolo*, 13(2), 21–23.
- Vodišek, D. (1973). *Menjava lege na violini = Position changing on the violin*. Državna založba Slovenije.
- Vodišek, D. (1987). *Pet skladbic za najmlajše: klavirski trio* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Vodišek, D. (1998). *Zgodbe k instruktivnim skladbicam za violinista – začetnika*. Samozaložba.
- Vodišek, D. (2000a). *Slovenske narodne in otroške: 1. violina* (notno gradivo). Ritmo.
- Vodišek, D. (2000b). *Slovenske narodne in otroške: 2. violina* (notno gradivo). Ritmo.
- Vodišek, D. (2000c). *Slovenske narodne in otroške: violončelo* (notno gradivo). Ritmo.
- Vodišek, D. (2000d). *Slovenske narodne in otroške: kitara* (notno gradivo). Ritmo.
- Vodišek, D. (2000e). *Slovenske narodne in otroške: partitura* (notno gradivo). Ritmo.
- Vodišek, D. (2008a). *Igramo v legah: spoznaj ubiralco na violini. 1. del = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 1st part* (notno gradivo). Družina.
- Vodišek, D. (2008b). *Igramo v legah: spoznaj ubiralco na violini, 1. del. Klavirska spremljava k violinskim skladbam = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 1st part. Piano accompaniment to the violin tunes* (notno gradivo). Družina.
- Vodišek, D. (2016a). *Igramo v legah: spoznaj ubiralco na violini, 2. del = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 2nd part* (notno gradivo). Samozaložba.
- Vodišek, D. (2016b). *Igramo v legah: spoznaj ubiralco na violini, 2. del. Klavirska spremljava k violinskim skladbam = Playing in the positions: Find out about the fingerboard on the violin, 2nd part. Piano accompaniment to the violin tunes* (notno gradivo). Samozaložba.
- Vodišek, D., in Rančigaj, L. (1966). *Štiri strune. Del 1: otroške skladbe za violino in klavir* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Vodišek, D., in Rančigaj, L. (1967). *Štiri strune. Del 2: mladinske skladbe za violino in klavir* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Vodišek, D., in Šurbek, M. (1974). *Žiga-žaga: skladbe za violinista – začetnika* (notno gradivo). Državna založba Slovenije.
- Vodišek, D., in Šurbek, M. (1998). *Žiga-žaga: skladbe za violinista – začetnika* (notno gradivo). Samozaložba.

Zavod Socialistične Republike Slovenije za šolstvo. (1980). Učni načrt za violino. V *Predmetniki in učni načrti za glasbene šole*.

Summary

UDC 37.018.54:78(497.4)

Dušan Vodišek is one of the more important authors of didactic literature for the violin in Slovenia. We classify his original works in terms of content into the categories of textbook materials, compositions for violin and piano, and compositions for chamber ensembles and string orchestras. The teaching materials were an integral part of the proposed literature of the previous curriculum (1980) and, in modern times, also of the current violin curriculum (2003, 2022). Because Vodišek's teaching materials were created in the period from the 1960s onwards, the purpose of the research was to examine and determine the level of familiarity with and usefulness of Vodišek's didactic literature among violin teachers who teach at an elementary level of music education in modern times. Based on a sample of 62 violin teachers from all Slovenian regions, we ascertained that 61% of the teachers know the collection of compositions *Štiri strune. Del 1* (1966), and 48% of the teachers know the theoretical work *Menjava lege na violini* (1973). The results of the research showed that teachers (49%) are more familiar with early didactic literature published between 1966 and 1974 to a greater extent, while 26% of teachers are familiar with literature published after 2000. We also ascertained that among violin teachers, there are differences in knowledge of Vodišek's didactic literature according to their number of years of teaching. The results showed that 45% of teachers with more years of work experience know and use the collection of compositions *Štiri strune. Del 2* (1967) to a greater extent than teachers with fewer years of work experience. The results of the research showed that the usefulness of Vodišek's literature in Slovenian violin education is reflected in the field of children's compositions for violin and piano, youth compositions for violin and piano, and violin lessons for beginners.